

ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ТУРИСТИЧНОГО ПРОЦЕСУ СТОЛИЧНОГО РЕГІОНУ

Проаналізовано основні положення формування туристичного процесу в Столичному регіоні. Розглядаються основні складові туристичного процесу та територіальна диференціація.

Basic positions of forming of tourism in Capitl region were analysed. Strategic aims, tasks and basic constituents of tourism in Capitl region were explored.

Постановка проблеми. Туристичний процес розглядається як узагальнююча характеристика, яка відтворює взаємодію суб'єктів рекреаційно-туристичної діяльності, в результаті формується просторово-часова відповідність попиту/пропозиції в параметрах обсягу та структури споживання. Поняття «туристичний процес» дозволяє визначитись з часовим вектором ринкової системи та встановити об'єктивні параметри територіальної диференціації споживання.

Актуальність даної теми. За масштабами, рівнем та структурою внутрішнього туристичного руху можна передбачати можливості та перспективи розвитку рекреаційно-туристичної діяльності в зазначеному регіоні.

Аналіз попередніх досліджень та публікацій. Суспільно-географічні та економічні аспекти туристичного процесу розглянуті в працях зарубіжних та вітчизняних науковців – А.Ю. Александрова, Дж.Уокера, О.О.Любіцева, В.К. Бабарицька, О.Ю. Малиновська та ін.

Мета та цілі. Головною метою даної публікації є розкриття функціонування туристичного процесу в Столичному регіоні.

Виклад основного матеріалу. Важливим етапом дослідження рекреаційно-туристичної діяльності в Столичному регіоні є характеристика та оцінка туристичного процесу та складових, що впливають на її розвиток на сучасному етапі.

Важливе місце в структурі суб'єктів рекреаційно-туристичної діяльності займають туристичні підприємства, загальна кількість яких

становила 2592 суб'єктів в Столичному регіоні 2009 р. – це відповідає 32,9 % від загальної кількості тур агентів та тур операторів по Україні (див табл). Значна кількість подорожуючих знаходилась у сфері уваги суб'єктів туристичної діяльності. Так, у 2009 р. послугами понад 2,5 тис туристичних підприємств Столичного регіону скористалося 1,7 млн. туристів та 1,2 млн. екскурсантів – це 72 % та 6% відповідно (табл. 1).

Таблиця.1 Структура туристичних підприємств, 2009 р.
[за даними 4]

Регіон	К-сть турагентів	Всього туроператорів	К-сть туроператорів (повних)	К-сть туроператорів (внутр.-в-зи тур.)	Разом
Україна	5657	2230	1845	385	7887
Житомирська	88	5	4	1	93
Київська	192	33	31	2	225
Чернігівська	87	5	4	1	92
м. Київ	1050	1132	1074	58	2182
Столичний регіон	1417	1175	1113	62	2592

Даний відсоток забезпечує в Столичному регіоні м. Київ, що складає 84,2 %. Станом на кінець 2009 р. у м. Києві зареєстровано 2182 туристичних підприємств, 1050 турагенти і 1132 – туроператорів.

За 2009 р. було обслуговано 1,5 млн. осіб, з них 257,893 тис. іноземних туристів, 1024464 туристів, що виїхали за кордон, 307,477 тис. туристів, охоплених внутрішнім туризмом (табл. 2.). Столицю відвідало 88,670 тис. екскурсантів. Туристичними підприємствами м. Києва за 9 місяців 2009 р. обслуговано 115,628 тис. дітей, 52,626 тис. підлітків та 182,864 тис. молоді віком 18-28 років включно. Середня тривалість турів організованих туристичними фірмами Києва збільшилась з 6,6 дні в 2008р до 7,6 дні в 2009 р. В середньому для іноземних туристів тури стали довшими на 0,6 дня, для туристів, що виїжджали за кордон на 1,1 дня, для туристів, охоплених внутрішнім туризмом на 1,5 дня. Середньостатистична вартість путівки збільшилась з 2172 грн. в 2008 р. до 3040 грн. в 2009 р., що становить 28,6%. Вартість туру для іноземних туристів зросла на 6,9% і становить 1233 грн., для туристів, що виїжджали за кордон – на 30,9% і становить 3810 грн., для внутрішніх туристів – на 24,8% і становить 1731 грн.

Згідно аналізу мотивацій здійснення туристичних подорожей туристичними фірмами столиці було обслуговано 189,41 тис. чол. з діловою метою поїздки, що становить 16% від загальної кількості туристів, 880,38 тис. чол. – з метою відпочинку (75%), 54,855 тис. чол. – лікування (4,7%), 3,784 тис. чол. - спортивно-оздоровчий туризм (0,84%), 6,394 тис. чол. – спеціалізований (0,54%) та 31,767 тис. чол. з іншою метою (2,7%). За

9 місяців 2009 року туристичними організаціями Києва обслуговано 111,025 тис. дітей з метою відпочинку, 3,123 тис. чол. з метою лікування, 606 чол. – спортивно-оздоровчою, 276 – іншою, 258 – навчання. За цей же період обслуговано 51,047 тис. підлітків з метою відпочинку, 774 – лікування, 421 – спортивно-оздоровчою, 209 – навчання, 175 – іншою. Обсяг наданих турпослуг становить 3,54 млрд. грн.

Табл.2 Розподіл туристів і екскурсантів Столичного регіону [за даними 4]

	Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України – усього	Із загальної кількості туристів:			Кількість екскурсантів
		іноземні туристи	туристи-громадяни України, які виїжджали за кордон	внутрішні туристи	
Україна	2290097	282287	913640	1094170	1909360
Житомирська	14700	10	4483	10207	8326
Київська	19691	611	12717	6363	4044
Чернігівська	24341	3300	6434	14607	14255
м. Київ	1589834	257893	1024464	307477	88670
Столичний регіон	1648566	261814	1048098	338654	115295

В Київській області зареєстровано 225 туристичні фірми, що складає 8,9% від загальної кількості туристичних підприємств України. За 2009 р. було видано 47 ліцензії підприємствам регіону на право здійснення туроператорської та турагентської діяльності.

До бюджетів усіх рівнів у 2009 р. туристичними підприємствами регіону перераховано 1542884 грн (приріст 27,8 %) за рахунок появи нових туристичних підприємств. Зменшення даного показника порівняно з 2007 р. (65116439 грн.) показник зменшився, за рахунок переходу підприємств на єдиний податок. [4]

У 2009 р. згідно аналізу даних по формі державної статистичної звітності 1 ТУР туристичними організаціями області обслуговано 19691 осіб, з них 611 іноземних туристів (приріст від'ємний становить -2,2 % у порівнянні з 2008 р. кількість зменшилась), 6363 осіб внутрішніх туристів, а 4044 осіб перебувало на екскурсійних маршрутах. Обсяг наданих турпослуг склав 1,8 млн грн.

Виїзний турпотік складає 12717 осіб 2009 р. (приріст складає -30%) за вищевказаний період трохи збільшився за рахунок службових, приватних та поїздок з метою лікування. Основні напрямки: Єгипет, Туреччина, Чеська Республіка, Польща, Румунія, Словаччина, Болгарія, Йорданія, Іспанія, Франція, Китай. Позитивну динаміку росту кількості туристичних фірм та об'єму туристичного ринку демонструє Чернігівська

область – кількість турфірм за пів року 2010 р. зросла з 85 до 92. Обсяг наданих туристичних послуг за 6 місяців 2010 р. становить 11,6 млн. грн., що на 35% більше за аналогічний період минулого року (8,7 млн. грн.). Платежі до бюджету зросли на 6 % і становлять 705 тис. грн. Натомість, кількість екскурсантів збільшилась на 29%, і становить 8,5 тис. осіб. За кордон виїздило 3,5 тис. осіб, що на 45% краще за минулорічні показники.

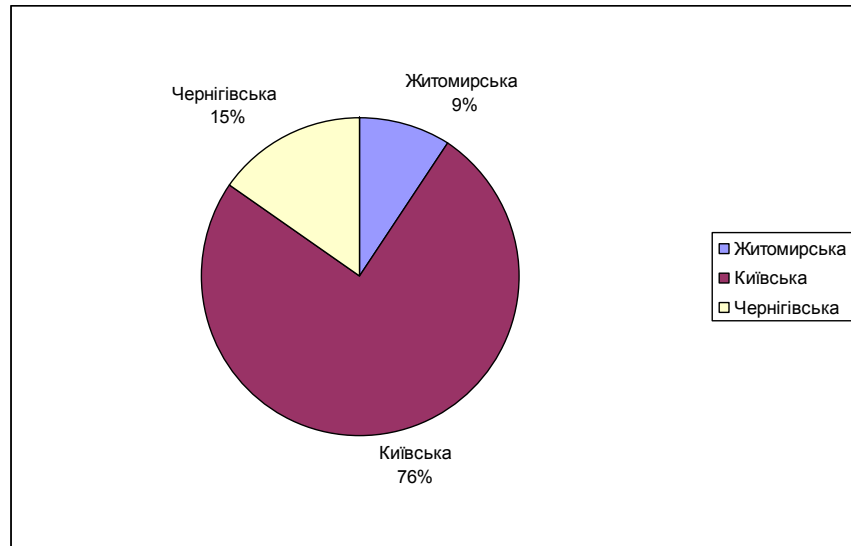

Рис. 1. Розподіл реалізованих послуг з організації подорожування в Столичному регіоні [за даними 4]

На останньому місці в структурі рекреаційно-туристичної діяльності знаходиться Житомирська область про свідчать дані. Але в той же час варто відмітити значну частку надходжень до обласного бюджету - сплачено 540 тис.грн. податків, а надходження за 2008 р. склали 23 млн. грн. від надання туристичних послуг.

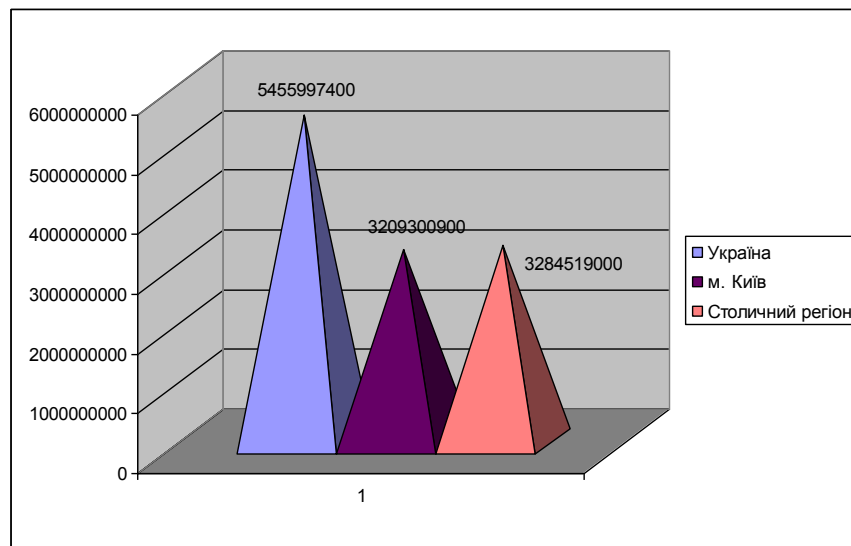

Рис.2 Частка Столичного регіону в обсязі надання туристичних послуг, грн. [за даними 4]

Досліджуючи структуру реалізованих послуг з рекреаційно-туристичної діяльності, яка представлена на малюнку, характерною рисою є те, що на Столичний регіон припадає 51,6 % всіх надходжень.

За 9 місяців 2009 р. туристичні підприємства міста Києва поповнили міський бюджет майже на 53 млн. грн. Обсяги надання туристичних послуг становили в 2009 р. 32,5 млрд грн., що свідчить про економічну роль рекреаційно-туристичної діяльності в економіці регіону, хоча не повністю використовує як свої наявні можливості, так і потенціал. Має значні можливості для зростання потужностей та ефективності діяльності (рис. 2.). [4]

Висока позитивна динаміка екскурсійної діяльності більш за все свідчить про відродження туристичної традиції в столичному регіоні, поживлення діяльності закладів культури, зокрема, музеїв, зростання попиту до історії та культури, про зростання громадянської свідомості і про певні зрушення в процесі виховання.

Узагальнюючи діяльність закладів культури та особливо музеїв варто відмітити наступні тенденції формування цієї складової рекреаційно-туристичної діяльності. Необхідність капітального ремонту існуючих бібліотек. Разом з тим мережа закладів мистецтва не тільки збереглась, але й дещо збільшилась. Відновлюється поступово інтерес до даних закладів, про що свідчить статистика відвідувань. Можливість скористатися послугами закладів культури та мистецтв в Столичному регіоні представлено в табл.

Проаналізувавши діяльність музеїв, варто відмітити Чернігівську область, що у 2009 р. в Чернігівській області діяли 30 самостійних музеїв, у тому числі 6 – у сільській місцевості. Три музеї мали статус національних: архітектурно-історичний заповідник "Чернігів стародавній", історико-культурний заповідник "Качанівка" та Батуринський історико-культурний заповідник "Гетьманська столиця". У 2009р. відкрито історико-археологічний музейний комплекс "Древній Любеч". За профілем музеї розподілялися на історичні (16), краєзнавчі (6), мистецькі (3), літературні (2) та інших профілів (3).

Площа музейної території становила 1301 тис.м², з яких 86,4% – заповідна, 55,5% віднесено до експозиційної. Музейні експонати розташовані в 114 будівлях, з яких третина потребує капітального ремонту.

Основний фонд музеїв налічував 438,0 тис. різних експонатів. Серед них найбільше – 43,1% – речових, 20,8% – писемних, 16,9% – фото (2009 р.). У науково-допоміжному фонді знаходилося 225,6 тис. предметів.

Упродовж 2009 р. в експозиціях було представлено 53,2 тис. предметів основного фонду (12,1% загальної кількості експонатів), у тому числі на виставках у музеях – 17,6 тис., поза музеями – 3,7 тис. Виставкову роботу проводили 28 музеїв, якими за рік організована 321 виставка. Поза межами музеїв виставки організовували 22 музеї в 102 місцях.

Експозиції відвідали 956,8 тис. осіб, з них близько половини (46,4%) – учні та студенти. У середньому кожний із музеїв відвідали 31,9 тис. осіб.

Найбільше відвідувачів побувало в національному архітектурно-історичному заповіднику "Чернігів стародавній" (27,9% загальної кількості), національному історико-культурному заповіднику "Гетьманська столиця" (22,2%), обласному історичному музеї ім. Тарновського (16,4%), Чернігівському літературно-меморіальному музеї-заповіднику М.М. Коцюбинського (4,5%), Н.-Сіверському історико-культурному музеї-заповіднику "Слово о полку Ігоревім" (4,2%). Досить популярними були й Чернігівський обласний художній музей (3,2% загального числа відвідувачів), національний історико-культурний заповідник "Качанівка" (3,1%) та Борзнянський історико-меморіальний музей-заповідник Пантелеймона Куліша "Ганнина пустинь" (2,5%) тощо. Для 509,9 тис. відвідувачів музеїв проведено 21,4 тис. екскурсій.

На кінець 2009р. роботу музеїв забезпечували 566 працівників, у т.ч. 184 наукові співробітники та екскурсоводи, 11 осіб були залучені на громадських засадах. Вищу освіту мали 169 працівників, з них спеціальну – 90 (53,3%). За рік працівниками музеїв підготовлені 430 наукових видань та публікацій, розроблені 159 тематико-експозиційних планів.

Крім самостійних, в області діяли 26 музеїв, створених у складі підприємств, установ, організацій, навчальних закладів.

Виставкова діяльність є з найдинамічніших сфер рекреаційно-туристичної діяльності, оскільки відіграє важливу роль у зміцненні міжнародних зв'язків, зокрема можливістю посилення туристичних зв'язків з наступними країнами – РФ, Польща, Німеччина, Італія Туреччина (розраховано за кількість участю представників країн, які приймали участь).

Зростання попиту на організовані форми відпочинку і подорожування стимулюється й діяльністю самих туристичних підприємств, які, працюючи останні роки в умовах економічної нестабільності, опановують цивілізовані форми і методи діяльності на ринку туристичних послуг, використовуючи передові технології в цій галузі, що дає можливість гарантувати безпеку і якість обслуговування.

Слід зазначити, що, незважаючи на зростання кількості організованих туристів, в Столичному регіоні ще достатньо розвинена самодіяльна туристична діяльність, активність якої зростає в період відпусток, святкових днів та вихідних, спрямована в регіони визначеного попиту. Важливим в даному контексті є діяльність ТІЦ, як інформаційно-організаційна складова рекреаційно-туристичної діяльності. Важливою складовою формування територіальної організації рекреаційно-туристичної діяльності є туристично-інформаційні центри. Проаналізувавши діяльність ТІЦ в Столичному регіоні, можна виділити певні тенденції формування послуг та напрямків розвитку діяльності ТІЦ. Основні туристичні послуги ТІЦ Житомирської області: екскурсійні програми, культурно-розважальні послуги, трансфер, транспортні послуги, організація відпочинку (включаючи санаторно-курортний відпочинок). Відрізняються послуги ТІЦ Чернігівської області: переважно інформаційні

послуги (про наявні туристичні, екскурсійні та курортно-рекреаційні послуги), а також платні туристичні послуги. Поряд з діяльністю ТЩ діють також інші організації з просування туристичної діяльності, наприклад туристсько-спортивні клуби, центри розвитку туризму та інші.

Висновки. Таким чином, для комплексної оцінки туристичного процесу в Столичному регіоні важливим є застосування географічного підходу, що дозволяє визначитись з часовим вектором ринкової системи та встановити об'єктивні параметри територіальної диференціації споживання. За співвідношенням обсягів показників туристичного процесу виділяють території генератори туристичних потоків, зокрема м. Київ, території «транзитного» туризму, що використовують вигоди туристсько-географічного положення та залучаються до туристичної діяльності – Чернігівська область; та території, в яких національний ринок знаходиться на початковому рівні формування – Житомирська область.

1. Бейдик О.О. Рекреаційні ресурси України: Навчальний посібник. – К.: Альтерпрес, 2009. – 400 с.
2. Кіптенко В.К. Менеджмент туризму: підручник. – К.: Знання, 2010. – 502 с.
3. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) – К.: Альтерпрес, 2005. – 436 с.
4. Статистичний збірник «Туризм в Україні». – К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2010. 217с.